

Position Paper Wetgevingsoverleg Digitale Zaken

Op maandag 14 november vindt het wetgevingsoverleg digitalisering plaats. Namens de provincies, gemeenten en waterschappen geven wij u graag enkele punten mee voor dit overleg.

Digitaliseren met visie

Digitalisering biedt kansen voor maatschappelijke opgaven

In het regeerakkoord is terecht aandacht besteed aan de kansen die digitalisering biedt voor de maatschappelijke opgaven waar Nederland voor staat. De gezamenlijke hoofdlijnenbrief van vier bewindspersonen laat zien dat digitalisering niet alleen een opgave op zichzelf is, maar ook essentieel voor de realisatie van de andere grote opgaven van deze tijd, zoals de energietransitie, de woningbouwopgave en de stikstofproblematiek. In de brief werd een uitwerking in een werkagenda aangekondigd waarin de ambities uit de hoofdlijnenbrief worden geconcretiseerd.

Terecht stelt de Werkagenda 'Waardengedreven Digitaliseren' publieke waarden centraal, maar aandacht voor Digitale Samenleving en Digitale Economie ontbreekt

Als decentrale overheden zijn wij intensief betrokken bij de totstandkoming van de Werkagenda 'Waardengedreven Digitaliseren' die op 4 november jl. naar de Kamer is gestuurd. Dit laat zien dat het rijk de digitaliseringsopgave nadrukkelijk als een interbestuurlijke opgave ziet, vanuit het belang van 'één digitale overheid' voor burgers en ondernemers. Wij zijn dan ook blij dat de Werkagenda er is en herkennen ons grotendeels in de inhoud. De Werkagenda stelt publieke waarden centraal. Wij onderschrijven dat het belangrijk is dat iedereen mee kan doen in het digitale tijdperk, dat iedereen de digitale wereld kan vertrouwen en dat iedereen regie heeft op het digitale leven. Ook delen wij het uitgangspunt dat de digitale overheid waardengedreven en open werkt voor iedereen. We zijn blij met de uitgesproken wens om de waarden te beschrijven in een gedeeld normenkader en de doorvertaling daarvan in inkoopvoorwaarden. Zo worden ethiek en publieke waarden in praktijk gebracht. Gemeenten ontwikkelen in dat kader een nieuwe set 'Principes voor de Digitale Samenleving' over onder meer de inzet van gezichtsherkenningstechnologie. Zij brengen dit uiteraard graag in bij het gezamenlijk normenkader.

Wij constateren tegelijkertijd dat de Werkagenda slechts gedeeltelijk invulling geeft aan de thema's in de hoofdlijnenbrief. In de Werkagenda wordt slechts in zeer geringe mate aandacht besteed aan de thema's 'digitale samenleving' en 'digitale economie'. Het rijk geeft aan dat die thema's op een andere wijze geadresseerd worden in de vorm van een eigen 'werkagenda' bij elk van de betrokken beleidsdepartementen. Ook deze thema's zijn voor de decentrale overheden essentieel. Het risico bestaat dat de in het regeerakkoord gecoördineerde aanpak van het thema digitalisering in de praktijk niet van de grond komt.

- *Op welke wijze gaat de staatssecretaris in de gekozen aanpak invulling geven aan haar coördinerende rol op het thema Digitalisering, en hoe betreft zij daarbij de overige departementen en decentrale overheden?*

De uitvoerbaarheid van de Werkagenda staat of valt met voldoende middelen

De Werkagenda schetst terecht een ambitieus kabinetsprogramma voor digitalisering. Omdat de middelen hiervoor op verschillende begrotingen staan is het moeilijk om te toetsen in hoeverre de gereserveerde bedragen volstaan. Wij zien een risico voor onvoldoende middelen bij een aantal belangrijke thema's:

Noodzaak voor nationale basisinfrastructuur voor 'digitale tweelingen' fysieke leefomgeving

Provincies staan de komende maanden aan de lat voor het 'leggen van de ruimtelijke puzzel' voor de grote transities in de fysieke leefomgeving, en daarvoor is beschikbaarheid van de juiste datavoorzieningen essentieel. Om verschillende opgaven in onderlinge samenhang te kunnen modelleren en slimme keuzes te maken is de komst van een nationale basisinfrastructuur voor 'digitale tweelingen' van de fysieke leefomgeving wenselijk. Dit vergt een investering van enkele

tientallen miljoenen euro's. In de Interbestuurlijke Datastrategie is aandacht voor dit onderwerp, maar wij zien dit onvoldoende terug op de begrotingsstaten van BZK en EZK.

Blijvend politieke aandacht nodig voor cybercriminaliteit

De overheid werkt met veel persoonsgegevens van burgers en ondernemers. Dat het thema Digitale Veiligheid belangrijk is bleek onlangs opnieuw uit een [reportage in Nieuwsuur over de toegenomen cyberdreiging voor gemeenten](#). Ook het aantal bedrijven dat te maken heeft gehad met een cyberaanval is het afgelopen jaar sterk gestegen. Wij herhalen hier de oproep om blijvende politieke aandacht voor dit thema en reservering van voldoende middelen.

Digitaliseringswetten moeten uitvoerbaar zijn: vakmensen en middelen nodig

De komende jaren werken we als overheden gezamenlijk aan de implementatie van een aantal belangrijke digitaliseringswetten. De Raad van State geeft in haar [publicatie over digitalisering in wetgeving en bestuursrechtspraak](#) aan dat bij de invoering van dergelijke wetten aandacht voor de uitvoerbaarheid essentieel is. Dat onderschrijven wij. De invoering van digitaliseringswetgeving vertraagt nog te vaak vanwege een gebrek aan middelen. Zo hebben wij bij de behandeling van de Archiefwet 2021 aan de Kamercommissie van OC&W meegegeven dat het rijk honderden miljoenen uitgeeft voor het op orde brengen van de eigen informatiehuishouding, maar dat aan de decentrale overheden geen middelen beschikbaar zijn gesteld. Dit terwijl de kosten voor het op orde brengen van de informatiehuishouding bij de decentrale overheden zijn geraamd op circa €450 miljoen. Gemeenten hebben eerder aangegeven dat zij voor succesvolle implementatie van de Wet modernisering elektronisch bestuur verkeer (Wmebv) eenmalig € 15 miljoen nodig hebben.

De digitale transformatie vraagt ook andere kennis en nieuwe vaardigheden van medewerkers. Zo zijn vakmensen nodig met competenties op het gebied van bijvoorbeeld privacy, ICT en informatieveiligheid. Bij de waterschappen is er nu behoefte aan dronepiloten en informatieveiligheidsexperts. We hebben moeite om de juiste mensen aan te trekken en te behouden. Overheidsbrede samenwerking op het gebied van de arbeidsmarkt en opleidingen en trainingen zou een goede aanvulling zijn op wat decentrale overheden hier zelf al op doen.

- *Hoe kijkt de staatssecretaris aan tegen de ontwikkeling van een nationale basisinfrastructuur voor digitale tweelingen, en voldoende middelen hiervoor?*
- *Onderschrijft de staatssecretaris het belang van voldoende middelen en vakmensen voor de invoering van digitaliseringswetgeving, en wil de staatssecretaris hiervoor ruimte maken op de begroting(en)?*

Als één digitale overheid optrekken in Europa

Tot slot komen uit de Europese Unie verschillende grote digitaliseringswetten op ons af. Met de *digital decade* laat Europa zien werk te maken van de normerende rol in de digitalisering. De decentrale overheden trekken graag gezamenlijk met het rijk op richting Europa. De stem van de decentrale overheden kan het verhaal van de departementen versterken. En het is ook van groot belang om oog te hebben voor de uitvoering van Europese wetgeving op lokaal niveau. Dit aspect blijft vaak onderbelicht, terwijl de uitwerking van de wetgeving op lokaal niveau het succes of falen van de regelgeving bepaalt. Een gezamenlijke strategie is nodig, waarmee we als één overheid hetzelfde standpunt verkondigen bij de ontwikkeling van de Europese wetgeving.

- *Laten we gezamenlijk als één overheid optrekken in Europa om de juiste Nederlandse inbreng te leveren, in lijn met de Werkagenda, waarbij ook oog is voor de uitvoering van Europese wetgeving op decentraal niveau.*

Stappenplan digitale toegankelijkheid niet uitvoerbaar zonder extra middelen, huidige interpretatie van voortgang geeft gebrekkig beeld

Wij zijn positief over het stappenplan voor verbetering van de digitale toegankelijkheid van overheidswebsites en apps, waarmee BZK uitvoering geeft aan de [gewijzigde motie Bisschop c.s.](#) De [motie van de leden Strolenberg en De Kort](#) over voldoen aan de gestelde toegankelijkheidseisen bij nieuwe en bestaande websites en apps van de overheid bepleit versnelling bovenop de wettelijke verplichting.

Wij onderschrijven het belang van een inclusieve en toegankelijke overheidsdienstverlening, en daarom werken wij hard om te voldoen aan de toegankelijkheidseisen die zijn opgenomen in het Tijdelijk Besluit Digitale Toegankelijkheid (BDTO). Hoewel er goede voortgang wordt geboekt, is dit voor decentrale overheden zowel technisch als organisatorisch een uitdaging. De snelheid waarmee verandering wordt vormgegeven, ligt aan de beschikbare middelen zoals blijkt uit de [impactanalyse](#) van de VNG.

Bij de beide moties worden percentages genoemd van de overheidswebsite die voldoen aan de toegankelijkheidsrichtlijnen. Wij hechten eraan te vermelden dat deze percentages een vertekend beeld geven: Logius toetst of overheidswebsites en apps een geldig inspectierapport hebben, waarbij de score van het voldoen aan de richtlijn het label bepaalt. Pas bij 100% *compliance* krijgen overheidswebsites en apps een 'A-status', oftewel 'volledig toegankelijk'. Het kan daardoor voorkomen dat op een website met een 'B-status' bijvoorbeeld één pdf niet volledig toegankelijk is, maar dat de website verder volledig is te gebruiken voor mensen met een beperking.

Bovendien is het bij inclusiviteit, net als bij andere publieke waarden, ook essentieel dat iedere medewerker ervan doordrongen is. In de praktijk is dit organisatorische aspect een aandachtspunt. Provincies hebben bijvoorbeeld een profielschets ontwikkeld voor de rol van een 'accessibility officer' – een functionaris die, onder andere, zorgdraagt voor bewustwording binnen de organisatie.

- *Metingen van Logius moeten beter inzichtelijk maken in welke mate afzonderlijke websites en apps aan de eisen in het BDTO voldoen.*
- *Compenseer de decentrale overheden voor de kosten van de uitvoering van het BDTO.*

Digitale economie

Sterke digitale economie en infrastructuur essentieel voor digitale transitie

De decentrale overheden zien het grote belang van een sterke digitale economie waarin digitale innovaties en de digitale transformatie van het brede bedrijfsleven gestimuleerd worden, bedrijven cyberweerbaar worden gemaakt en de ontwikkeling van digitale vaardigheden en IT-kennis centraal staan. Wij kijken dan ook uit naar de strategie digitale economie waar het ministerie van EZK aan werkt. Wel is het van belang dat er financiële middelen aan de ambities gekoppeld worden. Wij dringen er ook op aan om de decentrale overheden *tijdig* te betrekken bij de uitvoering van de strategie digitale economie. De uitvoering gebeurt immers in de regio. Bovendien is het voor het aanpakken van andere opgaven in het fysieke domein cruciaal dat decentrale overheden een goede informatiepositie hebben. Het rijk moet deze positie versterken en daarvoor capaciteit van onder andere kennisinstellingen beschikbaar stellen. De IBDS die u als digitale woordvoerders welbekend is moet zich ook richten op de opgaven in het fysieke domein.

Dit alles vraagt ook om een stevige digitale infrastructuur waar datacenters een belangrijk onderdeel van zijn. Wij geven graag samen met het rijk, elk vanuit onze eigen expertise, vorm aan de visie voor de digitale infrastructuur die de minister van EZK in 2023 naar de Kamer wil sturen. Daarin moet wat ons betreft duidelijk worden welke ambities de rijksoverheid heeft met betrekking tot de capaciteit van datacenters in het land en moet er samen met de koepels vestigingsvoorwaarden worden opgesteld voor de vestiging van alle datacenters.

- *Werk in samenwerking met de decentrale overheden een visie en vestigingsvoorwaarden uit voor de vestiging van datacenters.*
- *Laat deze visie en vestigingsvoorwaarden, samen met het criterium van uitvoerbaarheid, leidend zijn voor landelijke regelgeving.*

Landsdekkend stelsel digitale werkplaatsen onmisbaar voor digitalisering mkb

Op dit moment kunnen ondernemers in het MKB op twintig plekken in Nederland terecht bij digitale werkplaatsen waar zij door studenten worden geholpen met vraagstukken op het gebied van digitalisering (automatisering, data, online marketing en sales). Naast het belang voor de ondernemers zijn de werkplaatsen ook van belang voor het onderwijs zelf. De studenten brengen advies uit aan het MKB en doen hiermee belangrijke praktijkkennis op.

Onderzoek van [Katapult](#) wijst uit dat de digitale werkplaatsen sterk groeien en in ontwikkeling zijn. Werkplaatsen bereiken substantieel meer ondernemers ten opzichte van vorig jaar zonder aan kwaliteit in te boeten. De decentrale overheden maken zich echter zorgen over de continuïteit van de inzet van het rijk waar het gaat om de bekostiging van digitale werkplaatsen. De werkplaatsen worden de eerste drie jaar gefinancierd door cofinanciering tussen rijk en de regio (provincies, gemeenten, scholen en ROM's). Deze subsidieperiode loopt voor een aantal werkplaatsen dit jaar af. EZK verscherpt de eisen waardoor niet alle werkplaatsen een tweede ronde subsidie krijgen en andere werkplaatsen minder subsidie krijgen. Wij verwachten dat dit ten koste zal gaan van het *landsdekkende stelsel*, omdat de werkplaatsen na afloop van de subsidieperiode (nog) niet op eigen benen kunnen staan en niet alle regiopartners de financiën zelf kunnen dragen. Dit heeft tot gevolg dat niet alle ondernemers meer bij een digitale werkplaats in de regio terecht kunnen.

- *Zorg ervoor dat het landsdekkende stelsel van digitale werkplaatsen blijft bestaan, door voor de komende periode van drie jaar de systematiek van 50 procent cofinanciering te handhaven.*
- *Betrek de minister van OCW bij de werkplaatsen vanwege het sterk educatieve karakter.*
- *Maak een overbruggingsregeling voor digitale werkplaatsen die na dit jaar al geen aanspraak meer kunnen maken op de financieringsregeling.*

Uitrol digitale infrastructuur in buitengebieden noodzakelijk voor digitale transitie

De Nederlandse economie is steeds meer aan het digitaliseren. Hierdoor is het noodzakelijk dat er in alle gebieden van Nederland snel internet is voor de burgers en ondernemers om mee te kunnen doen in deze digitaliseringstransitie. Uit het rapport van Onderzoeksbureau Dialogic '[uitdagingen van snel internet in het buitengebied](#)' blijkt dat eind 2023 circa 18.800 adressen in het buitengebied geen zicht hebben op een snelle internetverbinding. Dialogic stelt vast dat een overheidsinterventie noodzakelijk is voor de restopgave van adressen in de buitengebieden zonder vast snel internet. Zonder de marktdynamiek te verstoren zijn wij van mening dat het rijk ervoor moet zorgen dat ook deze huishoudens in de buitengebieden zo spoedig mogelijk worden voorzien van snel internet. In het Dialogic-rapport worden de kosten hiervoor geschat op maximaal € 195 miljoen.

- *Maak samen met de decentrale overheden een plan van aanpak, inclusief een financiële begroting voor de restopgave ten aanzien van snel internet in de buitengebieden.*

Voor meer informatie:

[Mariet Feenstra](#), *Strateeg Public Affairs IPO* 06-11351708

[Jesse de Jong-Paalvast](#), *Adviseur Public Affairs VNG* 06-39846437

[Tessa Maas](#), *Adviseur Public Affairs UvW* 06-51382490